

CÂNTAREA DESPRE GUILLAUME

Poem epic francez
din secolul al XII-lea

Ediție bilingvă

Traducere, introducere, note, indexuri și bibliografie
de Cristiana Papahagi

POLIROM
2019

Cuprins

<i>Introducere</i>	5
<i>Notă asupra ediției și traducerii.</i>	53
La chançon d'Willame • Cântarea despre Guillaume	55
<i>Note</i>	299
<i>Index de nume proprii de personaje.</i>	327
<i>Index de toponime</i>	341
<i>Bibliografie.</i>	349

CIV

- 1455 Mielz vus vient, gluz, en cendres a reposer
 Ke ne te fait a tenir ma cunté.
 Guiburc ma femme n'avras tu ja a garder.
 Quant l'oi Gui, dunc respunt cum sené:
 — A la fei, sire uncle, unques mes n'oï tel!
 1460 Respunt Willame: Glut, de quei m'enculpez?
 — Jo vus dirrai, mais jo m'en voil purpenser.
 Cum celui qui n'est parfund sené
 A sun talent se lait demesurer!
 Pur petitesce que m'avez a blasmer?
 1465 Ja n'est nul si grant que petit ne fust né.
 E par la croiz de cel altisme Dé,
 Ja nen ad home en la crestiënté,
 Men esciëntre, ne en la peieneté,
 S'enprof ta mort perneit tes heritez,
 1470 Puis que mort est Viviën l'alosé,
 Ne l'ocesisse en bataille champel;
 Puis saisereie totes voz heritez.
 Guiburc ma dame fereie mult ben garder.
 Quant l'ot Willame, prist le chef a croller,
 1475 Plurad des oilz tendrement e suef.
 L'enfant apele, sil prist a acoler;
 Treis feiz le beise, e puis li ad mustré:
 — A la fei, niés, sagement as parlé;
 Cors as d'enfant e si as raisun de ber.
 1480 Après ma mort te seit mun fee doné.
 Pren le, Guiburc, meine le en ta chimené!
 Joesdi al vespre.
 N'ad que quinze anz, si li donad grant terre.

CIV

Mai bine dormi în cenușă, amărâtule, decât să conduci țara mea; n-ai tu treabă s-o păzești pe Guibourc, doamna mea”.

La aste vorbe, răspunde Gui cu-nțelepciune:

„Pe Dumnezeu, unchiule, cum poți vorbi așa?”.

Spuse Guillaume: „Ce pricină-mi cați?”.

„Ci îți voi spune când m-oi gândi puțin. Căci cel cu puțină-nțelepciune degrabă uită măsura când e cuprins de furie¹⁰⁴.”

De ce râzi că-s mic? Înainte să fim mari, cu toții ne-am născut mici. Și-ți jur pe sfânta cruce, acum că Vivian cel brav a murit, că nu-i nimeni între creștini ori printre păgâni să nu-l omor pe loc, de s-ar încumeta să-ți vrea țara; în luptă dreaptă de-o fi să mori, toate pământurile tale le moștenesc și pe stăpâna Guibourc cu strășnicie o păzesc”.

Îl ascultă Guillaume, capul și-l pleacă și din ochi lăcrimează încetișor și lin.

Îl cheamă la sine pe copil, îl îmbrățișează și de trei ori îl sărută. Apoi îi zice:

„Pe Dumnezeu, copile, înțelept ai vorbit. Trup ai de copil, dar judecata ți-e dreaptă. Când oi muri, țara mea fi-va a ta! Hai, Guibourc, ia-l în pază!”.

Joi pe-nserat.

Abia are cincisprezece ani, mare moștenire i s-a dat.

CV

Li quons Willame est del manger levé,
 1485 Prest fu li liz, s'i est culcher alé.
 Guiburc la franche l'i tastunad suef;
 Il n'i out tele femme en la crestienté
 Pur sun seignur servir e honorer,
 Ne pur eshalcer sainte crestienté,
 1490 Ne pur lei maintenir e garder.
 Tant fu od lui qu'il s'endormi suef.
 Puis comandad sun cors a l'altisme Deu,
 Dunc vait en la sale as chevalers parler.
 Tant dort Willame qu'il fu avespré,
 1495 Puis salt del lit cum hardi sengler,
 Criad: Munjoie! Frans chevalers, muntez!
 Armes demande, e l'em li vait apporter.

CVI

Dunc li vestirent une broine mult bele,
 E un vert healme li lacent en la teste;
 1500 Sa espee out ceinte, le brant burni vers terre,
 Une grant targe i tint par manevele;
 Espé trenchante out en sun poig destre.

 Puis li baisad le pié, si s'enclinad vers terre,
 Sil comandad al glorijs rei celestre.

CVII

1505 Quant il avesprad en la bone cité,
 Issuz s'en est Willame al curb niés
 Od trente mille de chevalers armez;

CV

Contele Guillaume de la masă s-a ridicat, patul era gata, merge să se culce. Buna Guibourc îi frământă trupul obosit. Căci nici o femeie, în toată creștinătatea, nu știa ca ea să-și aline și să-și servească soțul, pe creștini să-i îmbărbăteze, legea s-o țină și s-o păzească.

De veghe rămase până ce Guillaume adormi și se rugă fierbinte la Domnul să-l țină în pază.

Apoi se întoarse în sala mare, la cavaleri.

Guillaume dormi până spre seară, când sări din culcuș precum mistrețul infuriat, și strigă: „Monjoie! Cavaleri, pe cai!”.

Apoi armele-și cere, ce i se gătesc de îndată.

CVI

Atunci îi aduseră o platoșă frumoasă și coif verde îi prinseră pe cap; sabia și-a-ncins, cu vârful ascuțit spre pământ, un scut mare ține strâns de mâner, și în dreapta duce lance tăioasă.

(...) ¹⁰⁵

Și Guibourc îi sărută piciorul, în fața lui Guillaume se-nclină și-l încredințează Domnului atotputernic din cer.

CVII

Când se-nsera peste mândra cetate, porni Guillaume cel cu nas coroiat; treizeci de mii de oameni îl urmează, în Larchamp merg să-l atace pe păgânul Deramed.

- En Larchamp requistrent le païen Deramé.
Dunc remist sule Guiburc en la bone cité;
1510 En un soler en unt Guiot mené.
Tant cum il virent Willame al curb neis,
Gui e Guiburc, sil comanderent a Deu.
Quant plus nel virent, dunc prent Gui a plurer.
Veit le Guiburc, prist lui a demander:
1515 — Ami Guiot, que avez a plurer?
— Par ma fei, dame, a faire l'ai assez!
N'ai que quinze anz, si sui en tel vilté,
Retenu sui de bataille champel.
Qui me durreit ne fee ne heritez
1520 Quant nel deserf od espee de lez?
Par mi cel tertre vei mun seignur aler:
Vilment chevalche a bataille champel,
Od lui n'ameine nul sun ami charnel,
Fors Deu de glorie qui le mund ad a salver.
1525 Respunt Guiburc: Merci, Guiot, pur Deu!
Trop par es enfes e de petit eé,
Si ne purreies ne travailler ne pener,
La nuit veiller ne le jur juner,
La grant bataille souffrir n'endurer.
1530 Si t'ad le cunte ci a mei comandé;
Par nul engin ne te larrai aler,
Car jo creim perdre sa amisté e sun gred.
Respunt Guiot: Unc mais nen oï tel!
Jo sai mentir, si li voldrai cunter
1535 Que jo vus sui tut par force eschapé.
Sil te plevis e de Deu e de mei,
Se jo n'i vois en Larcham sur mer,
Ja ne verras Willame od le curb niés,
E si jo vois, voldrai l'en amener.
1540 Respunt Guiburc: Dunc te larrai aler.

Rămase-așadar Guibourc singură-n cetate. Cu micul Gui urcă în turn, să privească armata. Și cât cu ochii putură să-i conducă spre zare, se tot rugară la Cel prea-nalt.

Ci când nu-i mai văzură, micul Gui începu să plângă. Și nobila Guibourc îl întrebă:

„De ce plângi, prietene Guiot?”.

„Ci, bună doamnă, n-am de ce? Abia am cincisprezece ani, și mi se face mare rușine: de la luptă sunt îndepărtat. Cine să-mi dea pământuri și moșie, de nu le pot merita cu sabia?”

Printre dealuri îl văd pe senior plecând la luptă, cu biată armată străină: nici un tovarăș de sânge, nici o rudă nu-l însoțește¹⁰⁶, doar Domnul cel mare asupra lui veghează, cel ce lumea are-n pază.”

Guibourc răspunde:

„Guiot, pentru Dumnezeu, nu mai plânge. Prea tânăr ești și încă slab. N-ai putea greul să-l duci și oboseala, să veghezi noaptea și ziua să postești, nici bătălia s-o duci și s-o înduri. De-aceea mi te-a-ncredințat contele. Și cu nici o viclenie nu vei putea fugi, că teamă mi-e să nu-i pierd încrederea și bunăvoia”.

Ci spuse Gui:

„Cum poți vorbi așa? Știu și eu să mint, contelui i-oi spune că ți-am scăpat cu forța. Căci, pe Dumnezeu îți jur, de n-oi ajunge eu în Larchamp pe mare, nicicând nu-l vei mai vedea pe Guillaume cel cu nas coroiat. Dar, de mă duc, înapoi ți-l aduc”¹⁰⁷.

Atunci se învoi Guibourc:

„Așa te pot lăsa să mergi”.